

Disputatio III. De Justitia, & Jure.

amborum consensu factum est, quod una pars esset unus, & alia alterius. Quocunque igitur horum trium modorum facta fuerit prima rerum divisio, iuste facta fuit, sic etiam discutit Altefusus notus lib. 3. tit. I.

45 Sed initalis, dominiorum divisionem non iuste factam, quod enim sit contra legem naturalem, nec licite, nec rationabiliter fieri posset; sed appropriatio, & divisio rerum facta est contra legem naturalem; ergo nec licite, nec rationabiliter fieri potest. Major patet; quia lex naturae in omni statu ligat, & rationabiliter tamen, sed licita, & iusta impetrat. Minor probatur, quia lex naturae, ut supra dictum est, disponit omnia, esse omnibus communia. Confirmatur quia Divus Chrysostomus tom. 2. in orat. de S. Philogono meum, & tuum, appellat frigidum verbum, & quicquid est malorum in vitam nostram inventium, innumeraque gignens bella; ergo semper est per se mala rerum divisio, iusta, & recte ratione contraria, etiam pro statu nature corrupta. Demum B. Clemens in quadam epistola, quae referuntur 12. q. 1. capit. Dilectissimus ait, quod Communis usus omnium, que sunt in hoc mundo, omnibus hominibus esse debet, sed per iniquitatem alii dixit hoc esse suum, & alii istud, & sic inter mortales facta est divisio; sed quod per iniquitatem factum est, non est iusta, nec rationabiliter factum, ergo distinctio rerum iusta non est.

46 Respondeatur ex superioris dictis, quod sit contra legem naturalem propriè, & strictè sumptum, utique nec licite, nec rationabiliter fieri posset, quia lex naturalis in hoc sensu semper obligat, & in omni statu, nec unquam revocari posset, quis immutabilis, & indispensabilis est; rerum autem divisio jam facta non est contra legem naturalem strictè sumptum, sed tantum large, quia revocari potest iuxta variare circumstanciarum in rebus; & in hoc tamquam fons communis rerum fuit de lege naturae in statu nature integræ, & modò est eamdem divisio in statu nature corruptæ, & idem Genes. I. dominium rerum sicut homini à Deo datum sub indifferentiā ad communitatē, vel divisionē rerum secundum indifferentiā humanae nature ad integratū, vel corruptionē; tunc quia, quando dicitur omnia ab initio sicut communia de lege, & jura nature, Jam supra dictum est num. 40. hoc non esse intelligendum posse, quia tunc temporis rerum communias præcepta, & veritas proprietas, sed negativæ tantum, quatenus in statu innocentia permisum est, & consensum omnia eff. in communem ultimam. Ad confirmationem Divus Chrysostomus appellat meum, & tuum frigidum verbum ad detestandam hominum avaritiam, & cupiditatem, quæ charitatem in proximum frigescere facit, immò penitus extinguiri; non enim ueritas rerum divisionis in statu nature corrupta à Deo concessa, & confirmata, sed omnino abutuntur, quia nunquam divitis satiantur, & ut ait Poeta de avariis, Quo plus sunt poteris plus siuntur agri. Ad ultimum, non dicit B. Clemens Papa dominiorum divisionem sicut iniquę factam, sed quod lapsus hominum in peccatum occasionem dederit intro, accendi dominiorum divisionem: ex hoc autem quod percessum primi parentis occasione dederit introducti dominiorum distinctionem, non bene deducitur hanc illicitem, & vel iniquę factam sicut.

QUESTIO TERTIA

De acquisitione dominii.

47 D Ocent commentator Doctores tam Juris, quam Canonista triplicem esse modum acquirendi rerum dominium, nimirum iure naturali, & iure gentium, deinde iure civili præscriptionis, & tandem priuata lege pacientium; primo modo acquiruntur, quæ sub nullius sunt dominii; secundo modo, quæ certo tempore præscriptio a iure bona fide possidentur; tertio tandem modo acquiruntur, quæ per legitimam dominii translationem, & voluntarem transferentes ex uno devolvuntur in aliud. In hac questione de primo, & secundo modo agemus; de tertio autem in disput. sequenti, ubi de Contractibus.

ARTICULUS PRIMUS.

Quibus modis dominium proprietatis acquiratur.

48 R Es externæ, quæ sub dominio proprietatis cadere possunt, duplices sunt generis; vel enim nullius sunt, & carent dominio; vel sunt alicuius personæ, quæ rursus cum

QUESTIO III. Articulus II.

cum pluribus aliis disp. 7. fect. 2. quam opinionem exsillimat veritatem oppositas; & ego etiam libenter amplectetur, sed Luna ca cit. C. de Thesauris obstante videtur, nam ibi statuitur, ut thesaurus in alieno fundo inventus dividatur, ita ut dimidium sit inventoris, & dimidium domini fundi; ergo falsum est antea manifestacionem nihil thesauri ad eum pertinere ex dispositione juris, aliquo inveniens thesaurum in alieno fundo, ipso domino ignorante, non teneretur illi dare dimidium eius ut in lege cit. statutum est, quare ex citata priori opinioni magis favere videtur; nisi forte dicatur, id est legem obligare inventorem thesauri in alieno fundo ad eum dividendum cum domino fundi, non quia dominum aliquod habeat in thesaurum ante ejus manifestacionem, aut aliquid thesauri fit in ipsum pertinet, sed solus quia dominum habet in fundo in quo thesaurus est repertus.

51 Quartò præterea inter haec bona, quæ domino carere dicuntur, recensentur illa, quæ in iure appellantur vacantes, & quæ pro derelictis habentur, quia nimis domino abjectiuntur, & deseruntur sine animo repetendi, haec enim tunc vacant domino; unde si quis habeat ius, & dominium in aliqua re mobilis, vel imobilis, & ob difficultatem eam colendi, vel conservandi, derelinquet eam animo non repetendi, dicuntur derelicta, & vacans, & id est prius occupantis, unde si quis ferens pondus grave in via ita partem eius deponeret, ut haberet voluntatem redeundi ad illam accipiendo, illa pars non dicetur derelicta, nec vacans, & qui illam inveniret, teneretur domino restituere. Hujusmodi etiam fons bona morientum ad intellectu, & non habentium heredes naturales, ad quos legitime perveniant; cum enim propinquos non habeant, ad quos iure perveniant, neque ipsi deinceps disponant, videatur ea detinueri, quare ex iure dispositione applicantur his, & ad Regis lumperus, & Reipublicæ subfidiū devolvuntur defuncto Domino L. aff. de iure fisci; ita communiter Doctores de hujusmodi bonis discutunt & ex nostris præfertim Faber de filiis disp. 50. cap. 115. quorum aliqui adduci non teneri possunt, antè Judicis sententiam haec bona sicut tradere, quod ex eadem lege colligunt, ubi juncta Gloria dicitur, quod potest possessor, qui sine titulo legitime hereditatis haec bona possideat; infra certum tempus contra fiduciam præscribere, & ita præfertim obseruat Anticus disput. 16. fect. 1. in fine. Si tamen bona alicuius comburendā essent, vel periculo combustionis expedita ex incendio domus, non ob id haberet tantum derelicta, nec qui erueret aliqui ex illis esset corus dominus, quia alter dominum non amittit corus ex periculo combustionis, sed erat tantum perditus; sed in periculo illud amittere, unde potius servata sunt ipsius dominio, quam alienata ab ipso.

52 Quoniam secundum dicendum est de bonis incertis, qualia sunt, quæ quidam dominus habent, sed ignoratur quis illi sit, seu de ipsis bonis illis, quæ dominum aliquando habuerunt, & eas aliquo fuerint amiti, v.g. quæ naufragio facto cœcta sunt ad litus maris, quisquis enim res hujusmodi reperiit, illas dominis debet restituere, si dignoscere posse, & ad illos signo certos moralem diligentiam adhibere tenetur; immo ad eum excommunicatio contra eos, qui capiunt res Christianorum ex naufragio perditas, & eos Dominum non restituent, quando ei ejus notitiam deveniunt. Excom. de Raptoribus, & ratio est, quia qui naufragio bona sua in mare projecti, non omnino voluntarie bona illa abicit, sed voluntarie cum involuntario mixto, quæ de bona illa abicitur ad levandum navim, non habentur pro derelictis; quare confundetur quæ solet esse in quibusdam regionibus, ut talia bona sint Principis, & Reipublicæ, vel littoris, in quo inventantur, et in qua, si possit probabiliter cognosci dominus talia bona recuperare volens, ut Caspinius dedit in disp. 7. fect. 3. enī contraria iustus naturale, quia accipit alienum, & contraria iusti rationabiliter inviti. Cde Furtis. Est tamen difficultas, quid de rebus hujusmodi sit disponendum, si post diligenter inquisitionem factum, dominum illarum dignoceri nequeant, & communis opinio docet illas pauperibus etrogandas esse vel in aliis piosius insinuandas, quam etiam ex nostris lequitur haber loc. citat. Ratio est, quia qui res illas amittit, eurus dominus esse non definit, atque id est si ipsi restituiri nequeant, falso restituere debent illis, quibus velle præsumitur dominus, nemo autem est, qui amittit res suam non velit potius pauperibus dari, quam ad alios usus expendi. Non defant tamen alii Doctores, ut nota Abellius de 7. Dec. præcepto fect. 1. s. 4. aliterent res illas inventas iuste ab inventore retineri posse, si post diligenter inquisitionem factam dominus non comparcat, cum nullo iure naturali, vel Ecclesiastico id prohibetur, & ita etiam tenet ex nostris Poncii disput. 5. fect. 5. in fine, Sotus, Medina, & alii; quæ quidem opinio ad probabilitate non caret, cum secundum illam, ut Navarrus, ad

veritatem, possit inventor, si aliqua egestate labore, fibimet rem inventam, aut partem illius retinet pro tali egestate sublevanda.

53 Postrem, quod spectat ad res illas, quæ certum habent dominum, & quæ sunt alicuius propriæ, dicendum est rerum hujusmodi de dominum acquiri, vel per voluntatem propriam domini sui seu dominum transferentis in alterum, quod duobus praetermodis genericè loquendo fieri potest, scilicet, per aliquem contractum putat venditionem, permutationem, &c. aut absente contractu per donationem, promissionem &c. Vel tale dominum acquiri potest per voluntatem Superioris, aut dispositionem legis ob iusta causa rei alicuius dominum ab uno in alterum transferentis, quod praetrum fit per legem præscriptions. Vel tandem acquiri potest iure belli, supposito ex D. Thomas 2. 2. queſt. 40. articul. 1. lictum esse bellum, ut confort exemplar SS. Hominum, qui bella gererunt, & de his duobus modis acquirendi rerum dominium agemus art. seq. primam vero ad Disputationem sequentem de Contractibus remittimus.

ARTICULUS SECUNDUS.

De modo acquirendi dominium iure præscriptionis, ac iure belli.

54 Sunt dist. 15. cit. quæst. 2. postquam art. 1. tractavit, unde rerum dominia fini distincta, ut hoc dicatur meum, & illud tuum; deinde art. 2. tractat quomodo dominium priuè distincta iuste transferantur, & inquit, quod translationis rerum ab una persona ad aliam duobus modis fieri potest; uno modo quantum ad dominium ita quod illa res non sit amplius illius cuius erat, sed fit alterius cuius prius non erat; alio modo quantum ad ultima quod prior remaneat dominus illius rei, sed dum licentiam alteri utendi re illa, qui prius non habuit auctoritatem utendi, & talis auctoritas utendi non est principalis, sed solus subdelegata, & id est non transferitur res quantum ad dominium, sed tamen quoad usum, quæ duas translationes sunt specie distinctæ, quia regulas habent distinctiones, & diversas ad fervandam iustitiam in eis; & loquendo de translatione ostendit inquit Doctor duobus etiam modis fieri posse, uno modo auctoritate publica, alio modo auctoritate privata ipsius dominii immediate possidentis. Docet itaque iuste transferri posse dominium ab uno in alium per legem communem iustam, & latam a Principe, aut ab eo, qui haberet auctoritatem in communitatē, & probat quia auctoritate legis facta est prima dominiorum distinctio, & appropriatio; ergo eadem legis auctoritate, postquam est facta rerum appropriatio; potest etiam fieri dominii translatio. Antecedens declaratum est quæst. precep. art. 2. Consequentia pater, quia non minor modo est potest in Principe, & Republica, quam fuerit ance, cum facta fuit prima rerum divisio; ergo translationis dominiorum facta auctoritate legis iuste est iusta.

55 Ex hoc infert Doctor, translationem dominii factam au-

ctoritate talis legi puta præscriptionis, vel uicaptionis, ut iure præcipi loquantur esse iustam; per præscriptionem autem intelligitur titulus, sed ius, quod aliquis haberet detinendi aliquam rem, ex eo tempore, & cum conditionibus à lege præfixis, rem illam derinquerit, ita ut amplius non possit de re illa intendere litem, qui alias dominus ejus erat, aut esse prætentebat, nec detinens rem tenetur ulteriori eam restituere. Unde præcriptio. nil aliud est, quam acquiescere dominii rei aliena per posse, non esse tempori, prædicti legibus definiti continuam. Et quantis aliqui dubitaverint, an hic modus acquirendi dominium sufficiat foro conscientia, & nonnulli putaverint non sufficeret, minorior tamen, & verior sententia est, quod talis acquisitione non solum in foro externo, sed etiam in foro conscientia habet exequandi debitorem, ut nihil iam solletere tenetur, quamvis velle credidit cognoscat rem, quam per uicaptionem acquisivit, re ipsa suis alienam dummodo tamen præscriptio illa legitima sit, habeatque conditions à iure requisitas; Et ratio est, quia finis acquirendi dominium rerum tali modo, est ut in posterum litibus imponatur finis, & tuta conscientia res detineatur, hic enim acquirendi dominii modus civili jure introductus est, n.d. 1. & s. 4. & s. 4. semper garantibus rerum dominia iusta efficiat ut habetur lege 1. de usurp. & usurpatione, quapropter Tullius inquit, uicaptionem efficiens solutio- nis, & litium omnium; talis ergo modus acquirendi rerum dominum habet non solum in foro exteriori, sed etiam in foro conscientia, ita ut possit quis licet rei alicuius dominium titulo præscriptionis acquirere, quia ad bonos fines, ob quos lex ita præscriptionis efficiat, nempe ad terminandas lites, & ut dominia non mangant in ingerto, Principes, & Republi-

ce de bonis subditorum potuerunt ita disponere ad eque co-
rumdem beneficium. Unde Molina non recte Doctorem intel-
lexit putans suisse in illa opinione, quia negat præscriptionem
in foro conscientiae valere, nisi quando intervenit negligencia
eius, contra quem præsumitur erat tamen quia, ut notant Hie-
gues, & Faber, ac alii Scotifici, non solum proper negligen-
tiam dominii prioris, sed etiam pacificam societatem haec lex
secundum Doctorem inducta est, ut finis, feliciter, statuatur li-
beribus, qui aliquoquin numquam fedari possent, & efficien immorta-
les esse bener Doctor avertit in prima ratione, in qua hunc siem
exprimit, ob quam inquit hanc legem nullus inducunt suisse.

56 Quidam autem conditiones ad praescrivendum, seu uincula capione committuntur, ut legimus confutator. Prima conditio est capacitas activa ex parte possidentis, & passiva ex parte rei possessorum; quia de causa Religiosorum, qui est dominii incapax praescrivere, non potest, etiam tempore rem aliquam bona fide detinere, sicut nec privilegium acquirere contra obedientiam superiori debitat, neque aliquo alio iudicium contraria sua folemnia, & approbata ab Ecclesia *ex parte C. non licet Sc.* Multe etiam sunt res, quae praescribi non possunt, quia ministrum in legibus excipiuntur a generali illa potestate, per quam res alienae per possessionem acquiruntur; hujusmodi sunt res Ecclesiasticae, quae a facultatibus habent non polluta, ut dictum sufficit. Uficiacionibus, homo liber, servus fugitivus ac etiam res fertive, quarum dominium per praescrivendum possunt non posse, non solum a furibus, sed neque ab his, qui bona fide illas a furibus accipiunt, ut dicitur *eadem titulus* *ius revera potestatem vendendi non habent, neque etiam praescrivendum tamen habere potest, ut hec conditio dicatur esse necessariam in dominio rancum proprietas, que dicitur brevioris temporis, in verò in praescrivendo temporis longioris, liquido per tempus, e cuius principiū in possessione confidere non potest, etiam si finis per solam possessionem dominium acquiritur; unde in tali casei bona fides etiam ex titulo ad praescrivendum sufficit, quandoque *licet*, nulla praesumptione in contrarium habetur, nec ius communis contradicit. Unde requiretur titulus probabilitatis praesumptionis regulariter, & ordinarius loquendo, nisi diuturnitate temporis oblitio tituli succedit, ita ut possessor neferi, an emptione, aut dono, an testamento, vel alia via iusti rei possessionem inicit, nam in tali caso possecurae currente praescrivendum tempore prae sumptum pro praescribente, ut Doctores hic communiter notant. Ita etiam ex nostris notavit Higicus in Comment. 4. d. 15. q. 2 art. 2.*

bona de illis a iuribus acceptum, ut dicit etiam Cicerone, libro de
iure. Secunda condito est posseficio, nam secundum regulam
juris, sine posseficio prae*scriptio* non procedit, licet autem posse-
ficio varie a Jurisdictio definita soleat, communiter tamen, & clarius
definiri solet, quod *sese desiderat quam ad rei nomine proprias illam*
denominari, & *potestus illius habere dominium aut proprietatem*,
in qua descriptione, ne utar Caspensis disq., l. I, c. 14, per determina-
tionem non significatur aliqua materialis actio, quia circa rem
posseficiam exercitat, licet enim in principio posseficiis rei
aliqua talis actio materialis presupponatur, per quam homo
illam dominium acquirat; postea tamen posseficio per solam
habitualem rei detentioem continuari potest etiam in ab-
sencia rei possefici, qui quidem si nomine, & auctoritate alterius
destitutur, ut v.g. res locata, vel deposita, non tamen ob id po-
siderat ab illo, quo immediatae sunt materialiter detinetur, sed
potius per hunc possidetur ab illo, cuius facultate, & auctorita-
te detinetur. Unde sequitur, quod quamdiu res in nomine
alterius, posseficio civilis non inducitur, ut pater in conductore
fructuari, Empyreute, commodatario, feudatario, colono-
&c. Hi enim nomine alterius possident, & que precatio possi-
denter in ius proprium prae*scriptio* temporis non revocatur,
ut notas Glorio in cap. *Clericis*, ubi determinat quae res
preferenti possint, & que posseficio requiratur ex pluribus Juri-
bus Civilibus, & Canonici.

35 Tertia condicio est bona fides illius, qui detinet, & possidet rem alienam, & per bonam fidem intelligitur alienus fides credulitatis, qua credit rem esse suam, vel neficiare alterius, huc igitur conditio ad praecriptionem inducendam necessaria est, ut enim dicitur regula 2. de regulis juris, *possessor male facti ullo tempore non prescribitur*. Est tamen difficultas, an qui dubitat rem, quae possidet esse suam possit prescribere, & si ille experto tempore a lege statu; in quo difficilitate aliqui absolute dixerunt in omnibus, in quo quis incipit libitatem rei, quan possidet esse suam, interrumpi bonum & dem, & impediri praescriptionem. Ita Adrianus, Mairon, Sor, & quidam alii. Communior tamen, & probabilior opinio cum distinctione procedit, & inquit, *quod quavis in principio, quando dominium rei acquiritur ad bonam fidem sit necessaria credulitas, qua quis existimat se acquirere dominium rei, quam accipit, nec cum dubio in principio bona fides confiteri posse;* attamen post acquisitam possifionem etiam cum aliquo dubio incidente de proprietate rei bona fides conservari potest, & utilis est ad praecriptionem, quia ut communis regula docet in *dubius est si condito est possit detinere*, unde si post rem bona fide acquisitam quis dubitet, an res illa sit sua, itut probabilitate judicare nequeat, quod sit sua, adhuc possifionem centefit etiun bona fide ratione prioris judicis, quo possifionem rei bene acquisivit, qua possifionem propter dubitum potest sequens privari non debet, quam opinionem sequitur ex nostris Faber diff. 44. cap.2. ubi plures alias citat, ac etiam Vulpes diff. 106. art. 11. ubi inquit, *si inchoata possifione, sive usurpatione rei alterius cum bona fide, quod sit propria, finis hasfitatione, vel formidinem, quod sit alterius, dubium succedit; ceptam praecriptionem, seu usclacionem non interrumpi, teneri tamen possifionem cum omnini maturitate sufficientem adhibere diligenter ad inquirendum ac fit alterius. Dices, bona fides, & plura enim alia apud Juristas videri possunt, & Canonistas, & praefertim apud Aafelanus nostrum lib. 3. art. 2. a. per plures articulos de his re tractant.*

36 Quoad aliam quasit partem de modo acquirendi dominium iure bellii, certum est apud Doctores ex D. Thos. 2.z. q. 60. art. 8. in bello injusto nullum dominium acquiri in bona fides sed taciturn in bello iusto, ad quod duo praeferuntur regum ex eodem D.Thos. 2.z. q. 40. art. 1. nempe auctoritas in inferente bellum, & iusta causa illud inferendi, auctoritas ad bellum offensivum requisita non sufficit, ut sit cuiuscumque Principis; sed debet esse supremi ejusdem Regni, vel Reipublica, quae bellum inferat, quoniam ad supradem tantum Principem ipse. Et universalis bono torius Regni prospicere, ac providere, causare, quem iustum bellum facit, est injury illata, vel inferenda, que gravis esse debet, ut tanta pena sit digna, cuiusdam efficit ad Regum recuperandrum, ad propulsandam notabilium injuriam Principi, vel Reipublica illata, ad reprimendos subditos injuste contra Principem rebellantes, & familiam; debentque huiusmodi causae esse certae, ac Principi explorante, a propterea ad eas examinandas peritos advocate tenent, nec in dubio bello iustitia indicere potest, quia cum bellum sit gravissima pena, quam unum Regnum, vel Republica alteri interficit, non potest in dubio illud inferre juxta regulam iuris in *Cum sunt partium iura ob secura, re foecundum est possit, quam alteris, & hoc intelligendum est de dubio proprio dicto, quanto scilicet in neutrano partem iudee inclinare potest pro veritate caule*. Hoc supposito committunt Doctores dicunt, ut Capensis advertit tr. 17. diff. 7. scilicet, *quod quando bellum est iustum, bona fides, si immobilia sint, non sunt capientium, sed debent Principi applicari, ministrum omnia illa, quae ad reparacionem in iuris accepte necessaria sunt, ad vindicationem illius, & securitatem in poterum. Bona vero mobilia in actuali confictu capta sunt ipsorum*.

forum capientium, nec computari debent in partem satisfacionis rei, praे qua bellum geritur, ut hac ratione milites ad pugnam extinxerint, & animosiores fiant: excludunt autem ab hac regula bona Ecclesiæ, & Ecclesiasticorum innocentiam, quia ob delictum Civitatis occupari non possunt.

plura ad hanc materiam spectantia videri possunt apud Stephannum à S. Gregorio l. cap. 17, in fine, ubi agit de bonis bello captis, quomodo factum capientur, de quo nos quoque tractabimus infra dispensatione, q. 9, capit. 5, art. 2, ac etiam Mons regalis ex noltis de septimo Decalogi precepto cap. 8, pluram

DISPUTATIO QUARTA

D E

CONTRACTIBUS.

Scotus 4. dist. 15. q. 2. art. 2. postquam explicavit, quod modo dominum transferatur in alium auctoritatem publicam, docet deinde quomodo idem dominum transferatur auctoritate privata, & inquit translationem domini fieri etiam posse per actionem personae privatae dominium rei immediate habentis, & hoc duplice i uno modo per actum mere liberalem, & eft quando transferens nullam expectat reditionem; secundo modo per actionem secundum quidem liberalem, & eft quando pro eo quo transferunt expectat filii aliquid reddi. Nisi igitur etiam juxta hunc ordinem Doctoris postquam praeced. quasi tractavimus ac acquirendo rerum dominio jure naturali, sive genitum, ac etiam iure civili prescriptionis, & uifculationis, nunc de transferendo rerum dominio agemus auctoritate privata pacientium, seu voluntate transferens, sive fit contractu, fve quasi contractu jnde in hac disputatione naturam contractus, explicabimus, & conditiones ad eum requiritas, & possentes de contradictionibus in particulari discutemus.

QUÆSTIO PRIMA.
De Contractibus in genere.

Qvia speciem quidditas, & natura distin^ctè cognosci nequit, nisi prius agnito genere, quod est oars, quidditatis carum, ideo prius de Contractibus in genere agendum est, antequam ad eorum species descendamus; nomine autem contractus intelligitur conventione aliqua inter duos facta, ex qua in utroque, vel saltem in altero illorum obligatio aliqua nascitur, unde Scottus loc. cit. vim nominis ponderans, inquit contractum ideo talem appellari, quia est actio, qua simul trahunt voluntates partium.

QUÆSTIO PRIMA

De Contractibus in gen.

Quia speciem quidditas, & natura distin^ctia
gnosi nequit, nisi prius agnoto genere, quod
pars quidditatis carum, idem prius de Contrac-
tibus in genere agendum est, antequam ad eorum
species descendamus; nomine autem contractus intelligi
conventio aliqua inter duos facta, ex qua in utroque, vel
in altero illorum obligatio aliqua nascitur, unde
tutus loc. cit. vim nominis ponderans, inquit contractum in
talem appellari, quia est actio, quia simul trahuntur volu-
tes partium.

ARTICULUS PRIMUS.

*Quid sit Contrallus, & quotuplex, & qua ejus conditiones,
ut sit validus.*

Contractus propriè sumptus, & in rigore, definitur a Vulpiano L. Labio, s. de verborum significazione, quod est *palam*, sive *ultra*, *cirro* oritur obligatio; dicitur autem sic definiri contractus propriè dictus, quia *fusa*, & latè sumptus cum pacto convenit, quod ponitur loco generis, quia sine reciprocâ obligatione haberi potest, ut cum quis liberaliter aliquid alteri promittat, talis enim promissio est pactum, sed non oritur obligatio aliqua ex parte illius, cui fit promissio, sed tantum ex parte promittentis. Quæ definitio tradita per effectum, & a posteriori, nimurum per mutuum obligationem, quæ ex pacto partium resultat. A priori autem definiri potest cum Amico disputat. 17. sectione I. & allies, quod *reciprocus confessus durum*, aut plurimi *fonsib[us] signorum profus*; dicitur *reciprocus* quid ad contractum non sufficit contentus unius, sed requiritur etiam alienus, & acceptatio alterius, & per hoc excluditur simplex promissio nondum acceptata, quæ promissorem non obligat, donec promissarii alieni, & acceptatio accedat; debet autem hic confessus esse reciprocus, ut eterque possit sibi alterius ex iustitia obligare, nemo enim potest se alteri ex perfecta iustitia obligare, nisi per proprium confessum ab altero acceptatum; & hoc principiè in contractibus reciprocis, & onerosis locum habet, non autem in gratutis, quamvis enim in iustis quoque utriusque confessus interveniat, & requiratur, promittentis nimurum, & acceptantis obligatio tamen non nisi ex parte promittentis se tenet, quia promissio semper libertum est, acceptata remansit, & gratus hoc sit, & nulla exinde expectata erit.

simplex Commodatio dicitur, quia quadem etiam propriè contractus dicunt, quia ponit obligationem in commodato, ac non repetundam commodatum, nisi post certum tempus, & in commodatorio ad illius suo tempore restituendum. Unde in hoc tantum a Mutatione distinguuntur, quod in illa non solus transflerunt usus rei, sed etiam dominium, obligaturque mutuarii ad restituendam eandem rem specie, non autem numero, at in commutatione tantum usus transflerunt retentus apud commodatorem dominio, teneanturque commodatores ad eandem rem numero restituendam. Si vero transflerunt usus rei pro aliis alterius, ut cum quis alteri vestem commodeat, ut illi fibi equum commodeat, est commodatio mutationis, fies permutata, si demum transflerat usus rei pro pecunia, diefice locatio, cui respondeat conductio. Ita discutitur Amicus l. cit. ubi etiam ostendit, quoniamodo alii contractum species minus principales ad has septem principales reducantur, & eodem fere modo discutit Capitellum tractat. 19. disput. 1. sect. 1. Alia verò divisiones contractus, in nominativa, & in nominativa, in lucrativum, & onerosum, in numeris, & vestimentis, in contractum habeas fidel, & stricti ratione & similes, quas brevitera gratia omittit, apud relatos Autores videri possunt, & alios passim, & præterim Astesanum lib. 3. cit. 3.

5. Quod conditions ad valorem contractuum requisitas, convenientem communiter Doctoras duas ex parte efficient, resquiri conditions, unam ex parte contractuum, ut ambo de-